

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1303732/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב צבי בן יעקב

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד משה מיטלמן)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אלעד זמיר)

הנדון: קביעת גובה המזונות כש'שני הצדדים צודקים' בטענה לדוחק כלכלי וכשדוחקו של האב קשור בנישואיו בשנית; מועדי הגשת כתב תשובה לערעור

החלטה

לפנינו ערעור על החלטת בית הדין הרבני האזורי ירושלים (להלן: בית דין קמא) מיום י"ב בטבת התשפ"א (27.12.20), שהעמידה את חיוב האב במזונות שלוש בנותיו שמתחת לגיל שמונה-עשרה על סך של 3,000 ש"ח.

הצדדים נישאו בתאריך כ"ג באדר התשס"א (18.3.01) והתגרשו כדת משה וישראל בתאריך כ"ח בסיוון התשע"ח (11.6.18). לצדדים ארבע בנות – הגדולה בת שמונה-עשרה, והצעירה כבת שלוש-עשרה.

בפסק הדין מיום י"ז בסיוון התשס"ח (31.5.18) ציין בית דין קמא: הבת [ב'] (כיום בת שש עשרה וחצי) נמצאת באופן קבוע אצל האב; האם נשארה להתגורר בדירת הצדדים ב[...]. האב שוכר דירה אחרת בסך 4,200 ש"ח; לדבריו הוא משתכר בסכום נמוך ביותר ומקבל 'הבטחת הכנסה'; האם טענה שלאב כושר השתכרות גבוה והוא יכול לשלם 6,000 ש"ח בעבור ארבע בנות, דהיינו 1,500 ש"ח לילדה; והאב הסכים לשלם 3,300, והיה מוכן להוסיף עד קרוב ל-4,000 ש"ח בעבור שלוש הבנות שאצל האם. ואכן בית דין קמא בפסק דינו הנ"ל פסק שהאב ישלם לאם בעבור שלוש הבנות הנמצאות אצל סכום של 4,000 ש"ח לחודש.

האב נישא בשנית לאישה המגדלת שני ילדים ונזקק לשכור דירה רחבת ידיים.

בתאריך כ"ח במרחשוון התש"ף (26.11.19) פנתה האם לבית דין קמא בבקשה להגדלת מזונות. בהחלטה נשואת הערעור (מתאריך י"ב בטבת התשפ"א – 27.12.20), לאחר שהבת הגדולה [א'] הגיעה לגיל שמונה-עשרה ולאחר שהבת [ב'] חזרה לגור בבית האם, העמיד בית דין קמא את חיוב המזונות על סך של 3,000 ש"ח.

בית דין קמא ציין בהחלטתו הנ"ל שהאב נישא בשנית לאישה שיש לה שני ילדים מנישואיה הקודמים, משתכר סך 9,048 ש"ח לחודש ושוכר דירה בסך 5,600 ש"ח לחודש בעבור משפחתו הנוכחית ובעבור הילדים הבאים להתארח אצלו. לדבריו הוא קורס מבחינה כלכלית ומבקש להפחית את המזונות לסך של 500 ש"ח לחודש בעבור הבנות הקטינות שאצל האם ולשלם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מחציות חינוך ורפואה כמקובל. לדבריו אין הוא חייב לשלם בעבור מדור הילדים הואיל והאם מתגוררת בדירה המשותפת של שניהם, ויש לה את חלקו בדירה כמדור הילדים.

האם ביקשה לחייב את האב ב־8,000 ש"ח הכוללים גם את מדור הקטינות משום שהדירה שייכת לה, לטענתה, הואיל ונקנתה מכספי הוריה. בנוסף ביקשה לחייב את האב בעבור הבת הבגירה שמתגוררת עם האם, וכן לחייב רטרואקטיבית מהיום שהבת [ב'] עברה לבית האם. האם טענה שהיא משתכרת שכר מינימום שאינו עולה על 4,000 ש"ח לחודש, לטענת האב היא משתכרת 5,877 ש"ח. בית דין קמא בהחלטתו הנ"ל הכריע, וזו לשונו:

לאחר שמיעת הצדדים ועיון בחומר שבתיק, בית הדין מחליט לחייב את האב סך 1,000 ש"ח לחודש בעבור כל אחת משלוש הבנות הקטינות שאצל האם ועוד מחציות הוצאות חינוך ורפואה כמקובל.

קצבאות הילדים של הביטוח הלאומי ימשיכו להתקבל אצל האם. הואיל ולפי הנטען הדירה שהאם מתגוררת בה היא רשומה על שם שניהם אין מקום בשלב זה לחייב את האב במדור הבנות.

סכום זה הוא סביר בעבור שלוש בנות, כאשר נוסף לכך המחציות, במיוחד מאחר שלפי השתכרותו של אב ועלות שכירות הדירה שלו, גם אם יש לו עוד תוספת של 'בונוסים', אין מקום לחייבו יותר. ובהתחשב בנסיבות המעודכנות, שהאב התחתן שנית, עם ההוצאות הכרוכות בכך, לא נכון לחייבו יותר.

פסק דין זה בתוקף החל ביום שבו הגיע הבת [א'] לגיל שמונה-עשרה.

האם מערערת בבית דין דנן על החלטת בית דין קמא שהפחית את חיוב המזונות, באופן שאינה יכולה לכלכל את ילדיה. מנגד האב טוען שהוא קורס מהבחינה הכלכלית, חייב חובות, ואינו מרוויח דיו כדי לכלכל את עצמו ואת ביתו החדש.

לאחר שמיעת דברי באי כוח הצדדים נקדים ונאמר:

לעיתים אנו חשים בערעורים מסוג זה ששני הצדדים צודקים. האם אינה מסוגלת לכלכל את בנותיה במשכורתה ובתוספת סכום המזונות, ומנגד האב גם הוא אינו יכול לכלכל גם את בנותיו וגם את עצמו ואת ביתו החדש. שני הצדדים צודקים. ושמה ואולי היה מן הראוי שבני זוג ישקלו בטרם הם מתגרשים, ובפרט ישקול מי שתובע גירושין אם הוא מסוגל לעמוד בנטל הכלכלי של הגירושין.

גירושין הם 'לוקסוס כלכלי'. מי שאינו מסוגל לכלכל בית אחד, הכיצד יכלכל שני בתים? השאלות הכלכליות צריכות להיות חלק בלתי-נפרד מעצם הגירושין, בנוסף כמובן לשאלות האחרות. מי ש'מטאטא את הבעיה אל מתחת לשטיח', ולאחר זמן בא ומרים ידיים וטוען לקריסה כלכלית, נשיב ונענה לו – סוף מעשה במחשבה תחילה. מי שנטל על עצמו את החלטת הגירושין – אל יבוא ויטען שאין בידו לשאת בנטל.

כאשר סוגיה כזו באה לפנינו, וכמו שאמרנו שני הצדדים צודקים, עלינו לבחון את סדרי העדיפויות. לאב יש חוב מוסרי והלכתי לכלכל את בנותיו באופן הראוי והמקובל. האם האב רוצה שבנותיו יחוו חרפת רעב או לא יגדלו כפי שחברותיהן של הבנות גדלות? לא דיינו שהבנות חוות בעיות שונות עקב גירושי ההורים, האם נדון אותן גם לחיי קושי ודחק כלכלי? האם אין לאב מחויבות לבנותיו, לפני המחויבות לילדי אשתו שמזיווג שני, ואף לפני חובתו לאשתו מזיווג שני, שאותה נשא כבר בזמן שידע על הקושי הכלכלי שלפניו?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

איננו יודעים איך חי האב. אך מתקבל הרושם שהאם חיה בדוחק כלכלי המשפיע על הבנות והעשוי להשפיע על עתידן. משכך, חובתו של בית הדין לשקול את מכלול השיקולים, כולל סדרי העדיפות בחובתו של האב ולדאוג שהבית הראשון לא יקרוס כלכלית, ושלבנות יהיה לפחות את המינימום הנדרש בהתאם לתקופה. אין חולק שהיכולת הכלכלית של האם נמוכה ביותר, וחובת האב לזון את בנותיו.

נוסיף באשר לסכום המזונות שאינו כולל מדור: נכון שהאב אינו משלם מדור, עקב כך שהאם מתגוררת בדירה שלפחות פורמאלית (ואיננו נכנסים לשאלה המהותית) רשומה גם על שמו. אולם חובתו להשתתף אף בהוצאות המדור, ודבר זה לא בא לכאורה לידי ביטוי בפסקי דין של בית דין קמא.

עוד נאמר: קיימא לן "נר לאחד נר למאה", ולפיכך סכום מזונות אינו נקבע באופן מדויק בגין כל ילד. משגדל מספר הילדים סכום המזונות לא יהיה בהכרח סכום המזון הנצרך לילד אחד כפול מספר הילדים, אלא סכום נמוך מזה. על הילד הראשון סכום המזונות הבסיסי יהיה יותר גבוה וככל שחיוב המזונות כולל מספר ילדים, הסכום המוסף לכל ילד יהיה קטן יותר בגין הכלל הנזכר. והוא הדין איפכא: סכום שנקבע לכמה ילדים ומופחת בהגיע אחד מהם לגיל שמונה-עשרה המפחית את חיובו המשפטי (אם כי לא המוסרי) של האב – לא יופחת באופן אוטומטי, על ידי חלוקת הסכום שנפסק במספר הילדים שבעבורם הוא משולם, אלא באופן ענייני בהתאם להוצאות הנצרכות להחזקת מספר הילדים שבגינם לא פקע החיוב.

מלבד זאת ברור לכל אדם, שבדורנו גם בהגיע ילד לגיל שמונה-עשרה עדיין אין הוא יוצא לחיים עצמאיים, והעול שהיה מוטל על ההורה המגדלו לא פחת ולא פקע. לפיכך משורת היושר אין להטיל את החיוב כולו על ההורה המגדלו. אין אנו קובעים לעת עתה מסמרות בגדרי החיוב, אך ברור שדין צדקה שמחוייב אדם לקרובו אינו פוקע בהגיע אותו קרוב לגיל שמונה-עשרה, כשאין בידו עדיין להתפרנס. אכן הדבר ראוי לשיקול הדעת, ומן הראוי שדייני ישראל בראשות נשיא בית הדין – הרב הראשי ודייני בית הדין הגדול יביעו את דעתם, בצירוף מועצת הרבנות הראשית, להורות את הדרך ילכו בה.

נוסיף ונבהיר: אומנם חלוקת הרכוש שבין הצדדים עדיין לא הסתיימה, אבל על פי תביעתו של הבעל – האב לחלוקת הרכוש יעמוד לזכותו סכום של קרוב למיליון ש"ח שגם בחלק ממנו לכל הדעות יש להתחשב בקביעת המזונות.

נוסיף ונאמר, בני הזוג שלפנינו הם מן המגזר החרדי. משורת הדין אדם מחוייב לקיים הכתוב בקבלה (ירמיהו כט, ו) "ואת בנותיכם תנו לאנשים", וכדברי הגמרא בקידושין (ל, ב) שיתן לה מידי כי היכי דליקפצו עליה אינשי. ברור שבכלל זה נכלל החיוב (על כל פנים המוסרי) של האב לממן לימודים לבתו, לעזור בכך במציאת חתן וכדי שתוכל לעזור בפרנסת המשפחה לכשתינשא, ואין האב יכול לפרוק מעליו חיוב זה, ופוק חזי מאי עמא דבר. ואין כאן מקום להאריך, ועוד חזון למועד.

מסקנות והוראות

לאור האמור לעיל, ולאחר ששמענו את דברי באי כוח הצדדים ועיינו בחומר שבתיק, בית הדין מקבל את הערעור ופוסק כדלהלן:

א. האב ישלם לאם עבור מזונות הבנות סכום של 4,000 ש"ח לחודש בהתאם לפסק הדין של בית דין קמא מיום י"ז בסיוון התשס"ח (31.5.18).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. סכום המזונות הנ"ל נמשך ממועד פסק הדין, כולל מרכיב המחציות, ועד הגיע הבת [ב'] לגיל שמונה-עשרה.

ג. עם הגיע הבת [ב'] לגיל שמונה-עשרה, יעמוד סכום המזונות על סך של 3,500 ש"ח לחודש, בתוספת מחציות.

ד. עם הגיע הבת [ג'] לגיל שמונה-עשרה, יעמוד חיוב המזונות על סך של 2,000 ש"ח לחודש, בתוספת מחציות.

ה. הסכומים הנ"ל הם בגין חיוב האב במזונות בנותיו, את חובתו למדור הבנות מקיים האב בהעמדת מדור בעין – מחצית הדירה הרשומה על שמו, שלכאורה, כל עוד לא נקבע אחרת, מחציתה שלו. ברם אם ייקבע שהדירה שייכת לאם או שיפורק השיתוף בדירה והאב לא יעמיד מדור בעין לבנותיו, תהיה זכות האם לתבוע דמי מדור מלבד המזונות הנזכרים.

ו. המזכירות תחזיר למערערת את הסכום של 5,000 ש"ח שהפקידה כערובה להוצאות משפט.

דרכי ומועדי הגשת כתבי טענות לבית הדין

כשולי הדברים ולא בשולי החשיבות:

כתב ההגנה של המשיב צורף לתיק רק אתמול, סמוך למועד הדיון. בא כוח המערערת התלונן שעקב כך לא ניתן לו לעיין בכתב ההגנה. אין אנו יכולים להתעלם מטענתו. אכן משורת הדין אדם אינו מחויב לגלות טענותיו לפני הדיון, ועיין בש"ך (סימן יא) מה הוא חייב לגלות. אכן בתקנה כה לתקנות הדיון נקבע שתביעה לבית הדין האזורי תוגש על ידי הגשת כתב תביעה, לעומתו הנתבע אינו חייב להגיש כתב הגנה, אך רשאי לעשות כן כפי שנקבע בתקנה לד לתקנות אלו. תקנה זו אינה קוצבת זמן להגשת כתב הגנה, והטעמים המצריכים את התובע לגלות על מה תביעתו אינם שייכים בנתבע.

גם הגשת ערעור צריכה להיות דווקא על ידי הגשת כתב ערעור בזמנים שנקבעו בתקנות קלח וקמ לתקנות הדיון. גם במקרה זה אין חובה על המשיב להגיש תגובה. עם זאת תקנה קמד קובעת שכתב תגובה זה, אם יוגש – יוגש בתוך חמישה-עשר יום. לפיכך לא ראוי שהמזכירות תקבל כתב תשובה אחרי המועד הקבוע בתקנות. עם זאת דבר זה נתון לשיקול דעתו של בית הדין, וכמו שבית הדין רשאי לאפשר הגשת ערעור שברשות, והוא הדין למתן ארכה והרחבת הזמן להגשת ערעור בזכות, הוא הדין והוא הטעם לעניין הגשת כתב התגובה, שהרחבת המועדים תלויה ברשות בית הדין.

בנוסף יש לציין שבהתאם להחלטת בית הדין מיום י"ב באדר התשפ"א (24.2.21) היה על המשיב להגיב לכתב הערעור עד לתאריך כ"ו בניסן התשפ"א (8.4.21). בכגון זה, משניתנה החלטה המורה למשיב להגיב, והדבר אף נתחם בזמן, היה על המשיב להגיב בהתאם להחלטת בית הדין. תגובה שמוגשת יום לפני מועד הדיון, מהווה זלזול ופגיעה הן בבית הדין והן בצד שכנגד. ויוער: המשיב אף לא ביקש להאריך את המועד לתגובה. היה מן הראוי לחייב את המשיב בהוצאות, אולם לאור מצבם הכלכלי של הצדדים, ולפנים משורת הדין, בית הדין נמנע מחיוב הוצאות למשיב.

הוראות מנהליות כלליות

לאור האמור אנו מורים למזכירות:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. קבלת כתב התשובה תהיה על פי המועד שנקבע בתקנות. אלא אם כן הרחיב בית הדין את הזמן להגשתה.

ב. לאחר עבור מועד זה לא יצורף כתב תשובה לתיק אלא ברשות מפורשת של בית הדין.

היתר פרסום

פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום כ"א באייר התשפ"א (3.5.2021).

הרב צבי בן יעקב

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה